

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja 10—K
pol leta 5—
četrt leta 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštne 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 " " " " " trikrat . . . 10 " " " " " za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovarisa“ izide dne 22. septembra 1916.

Kdor prejme draginjsko doklado, naj najprej stori svojo stanovsko dolžnost ter poravna, oziroma obnovi naročnino na naš list!

Proti tretjemu milijonu.

Kdor piče seje, bo tudi pičlo žel; in kdor seje v obilnosti, bo tudi žel v obilnosti.
II. Kor. 9, 6.

Izkaz o delu slovenskega učiteljstva v dobi vojne za »Rdeči križ«, za druge vojnopomožne svrhe in za vojna posojila, ki ga prijavljamo v današnjem listu, govori, da smo že daleč prekoračili drugi milijon in da se bližamo, kakortudi smo obloženi z vsemi križi in težavami tega strašno žalostnega in bednega življenja, z radodarnimi rokami tretjemu milijonu! In če smemo govoriti v priliki in podobi, rečemo, da bo kmalu zavojevana tudi ta trdnjava, kakor se je to morda zdelo nemogoče, ko so takoj ob izbruhu vojne naše napred. učiteljske organizacije na naš poziv položile prve svoj prvi tisočak na žrtvenik domovine in dale vse svoje članstvo na brezpopojno razpolago »Rdečemu križu«! — Ponosni smo na to, da je delo, ki smo ga mi izprožili, rodilo tako veličasten sad! Kakor vihra gre naše navdušenje naprej, neprestano žrtvujoče, s pritrjavanjem od lačnih ust z vseobvladajočim zgledom vabeče in čudeže ustvarjajoče — da, gre naprej in naprej, dokler ne pride do tistega srečnega konca, ki nam blesti v našem hrepenenju in pričakovanju! Kakor govori beseda:

Vse, karkoli hočete, da store ljudje vam, storite tudi vi njim! (Mat. 7, 12).

To je naše domovinsko delo doma! Če pomnožimo milijone kron z vinarji, pa še ne dobimo milijonov solz in znojnih kapelj in zdihov in upov, ki so spremeljevalci temu našemu delu: saj smo kon-

čno tudi mi ljudje z dušami in telesi! In tudi naši možje, sinovi, bratje, tovariši so na bojnem polju. In koliko jih nikoli več ne bo nazaj! Šli so, kamor jim je velel domovine ukaz, zdravje in življenje v njih, pa so padli do črne zemlje globljin! Žalost leži na naših srcih, in domovina joka nad izgubami, saj so bili oni sejalcji semen domoljubja, požrtvovalnosti, poguma in junaštva — sami junaki v svojih civilnih službah, saj so zmagovali vso pezo beraštva in vsa bremena odgovornosti s pravim heroizmom! Kdor ne verjame, naj se odpove samo za eno leto svojemu sijaju in svoji mogočnosti, pa naj stopi z golim svojim življenjem sem dol v nižino naših eksistenc in videl bo, kaj se pravi živeti! Nikoli in nikogar nismo slepili z besedami in obljubami; pošteno smo delali in živeli, kakor je veličastna smrt naših junakov — naj mogočnejši zgled dejanske domovinske ljubezni! Kakor govori beseda:

Veliko bolje je ne obetati, kakor po obljubi obljubljenega ne dati! (Pridig. 5, 4).

Temelj našemu delu je dolžnost, netivo pa mu je zavest, da delamo dobro zaradi dobrega. Iz dolžnosti in zavesti se je rodila naša borba za vsakdanji krih. Črv se brani, pa bi se ne branil človek, četudi je učitelj?! Nekoč smo svoj stan prispodabljali sveči, ki uničuje sebe, da sveti drugim. To velja še današnji dan! Ali smo bili plačani s kruhom, s pohvalno besedo? Najgrša poteza v značaju socialno neizobraženega človeka je ta, da ne vidi in neče videti tega, kar je na bližniku in v njegovih delih dobrega, lepega, plemenitega, nego da s posebno slastjo išče le njegove slabosti, jih dviga na beli dan in na uradne akte, razprede njih pege v dolžino in širino, graja, obsoja, kaznuje, dokler vse dobrote popolnoma ne otemni, ne ubije v prizadetem vse tvoje sile, volje, energije in vere v pravičnost! Tisočkrat manj gorja bi bilo na svetu, ko bi videl vsak v človeku brata, stvarno presojal njegova dejanja, slabosti vzporejal dobrotam, te poveličeval in kazal nanje, veseleč se plemenitosti in s srcem izrekajoč sodbo. Kakor govori beseda:

Jaz pa vam povem, da bo vsak, ki se jezi nad svojim bratom, kriv sodbe! (Mat. 5, 22).

Ako smo delali dobro zaradi dobrega in ako je naš trdni sklep, takisto delati tudi v bodočih časih — ali smo opravičeni, da zahtevamo povračila za storjena dela ali vsaj obresti od tega, kar smo ustvarili s težkim trudom, ko nam je premnogokrat tisoč zaprek ležalo na poti in ko so nam — polena metali pod noge? Mi nečemo ničesar, kar ni utemeljenega v zakonu in v človeškem čustvovanju! Vse naše delo je vedno stremilo za tem, da zagotovimo našemu šolstvu svobodni razvoj, a svojemu stanu ugled, spoštovanje in človeka dostojno eksistenco! Potemtakem ne zahtevamo nič slabega, nič nemožnega in nič takega, česar bi ne mogli zagovarjati in kar bi bilo vredno graje, obsodbe in kazni! Dobro delo samo zahteva po svoji plemeniti tendenci, da ga uvažujejo, spoštujejo in mu ne podtikajo zlosti, škodljivosti in nekorektnosti, ki jih absolutno nima! Tako je bilo vedno in tako je tudi sedaj, ko daje slovensko napredno učiteljstvo v polni meri cesarju, kar je cesarjevega! Mi hočemo samo pravičnosti in objektivnosti, ničesar drugega! Ako je bilo prej in je tudi sedaj drugače — eno upanje nas tolaži: bodočnost nam bo pravičnejša! Ta vera je rojena v našem delu, zato ni slepilo in omama. Onim pa, ki nas hočejo razumeti, govori beseda:

Ne delajte nič krivičnega v sodbi, pri vatlu in tehnici in meri! (III. Moz. 19, 35).

Vojna.

PROSLAVA CESARJEVEGA ROJSTNEGA DNE V GLAVNEM STANU.

Posebno slovesno se je praznoval cesarjev rojstni dan v našem glavnem stanu. Ob 9. uri zjutraj je bila vojaška maša, ki so se je udeležili vrhovni poveljnik nadvojvoda Friderik, načelnik generalnega štaba, generalni polkovnik baron Conrad-Hötzendorf, nemški častniki, ki so dodeljeni vrhovnemu poveljništvu, drugi visoki častniki in zastopniki civilnih in vojaških uradov. Ob 2. popoldne je bila slavnostna pojedina, ki jo je posebno povzdigovala navzočnost nemškega cesarja Viljema. Napičnico cesarju je govoril nadvojvoda Friderik in jo zaključil s trikratnim klicem »Hoch!« cesarju. Nemški cesar je po pojedini šel v grajski park, kjer je nagovoril več oseb. Po triurnem bivanju v nastanišču glavnega stana je cesar Viljem odpoval, navdušeno pozdravljen po prebivalstvu.

ČRNOVOJNIŠKA DOLŽNOST NA NEMŠKEM.

Oficijozno razglašajo, da nemška vlada sploh ne misli na podaljšanje črnovojniške dolžnosti, nego da je odpustila tudi že vpoklicane starejše letnike.

NEMŠKI VISOKOŠOLCI V VOJNI.

Vseučilišča v Nemčiji so poslala v vojno kakih 45.000 visokošolcev. Pred vojno je bilo na 22 vseučiliščih 53.000 visokošolcev, ki so bili nemški državljani, zdaj jih pa je 11.500, všteti tudi ženske.

ITALIJANSKI KLERIKI POD ZASTAVO.

Profesor dr. M. Claar, ki je bil v Rimu poročevalec raznih klerikalnih listov, piše v »Zeitschrift für Politik«, da je 18.000 mož iz mlajše duhovščine sledilo klicu pod zastavo in 2800 se jih je oglašilo prostovoljno za službo z orožjem.

AVSTRIJSKA POSLANSKA ZBORNICA,

ki ne zboruje, odkar se je vnela vojna, je v tem času izgubila 35 članov, in si-

LISTEK

Minka Vilmanova.

Ah, če te je v nebo poklical Bog:
Glej, vzklilo je telo v lepó,zelenje,
ko rožica krasi dehteči log.

Dne 29. julija t. l. smo izročili materi zemlji telo izmučene tovarišice Minke Vilmanove, a njena čista duša se je dvignila visoko, visoko v kraje, kjer ni zavisti, ne sovraštva...

Pokojnica je bila rojena 8. septembra 1887 na Savi pri Jesenicah — na divni Gorenjski. Tu je obiskovala 4. razrede ljudske šole, a na to peti razred ljudske šole in 1. ter 2. razred meščanske šole v samostanu v Škofji Loki. — Odločila se je za učiteljski stan, a ker ni imela upanja, da bi bila sprejeta na c. kr. učiteljsko v Ljubljani, je vstopila v Franca Jožefa višjo dekliško šolo v Ljubljani, kjer je dovršila vse tri letnike in tam je

tudi prebila »pedagoški tečaj« ter na to maturirala leta 1909. na ljubljanskem c. kr. učiteljsko s prav dobrim uspehom.

Prva njena služba je bila v Srednji vasi v znožju sivega Triglava. Nadvse je bila tu zadovoljna, zakaj naš starosta, njen šef Rihteršič, ji je bil pravi oče in oklenila se ga je s pravo otroško ljubeznijo. Toda le prekratek je bil ta njen sen! Zakaj že meseca junija naslednjega leta je bila imenovana za suplentinjo na težavni enorazrednici pri Sv. Križu nad Jesenicami, kjer je službovala skoro tri leta — seveda kot suplentinja. Pokojnica, že prej rahlega zdravja, si je tu nakopala pravzaprav smrt. Njena vestnost, njena marljivost ji ni dala počitka, in vkljub svetu zdravniku je vztrajala na svojem težavnem poslu. V tretjem letu svojega tamkajšnjega službovanja, pri Sv. Križu namreč, se je koncem meseca oktobra zgrudila ob katedru, utrujena in izmučena do onemoglosti. Prestrašeni otroci so obvestili njeno dobro gospodinjno, znano Kopišarjevo mamo, ki jo je na to skoro prinesla domov. Posledica te utrujenosti

je bilo vnetje rebrne mreže, in ta bolezen jo je priklenila poldrugo leto na dom. Ozdravela in čutila se je tako krepko, da je njena duša zopet zahrepenela po otroški okolici, zakaj prepričana je bila, da ji veseli otroški obrazi in ukaželjne otroške duše pridobé popolno zdravje. Z veseljem je sprejela suplenturo na vzorni šoli tovariša Azmanca Josipa na Breznici, in njena edina želja je bila, postati tu definitivna — tako se ji je vse priljubilo. »Presrečna bi bila, če se mi izpolni ta želja,« je pisala večkrat domov. Toda ni našla milosti — in to jo je bolelo in ji tudi pospešilo razvoj njene bolezni. Na Breznici je službovala od Velike noči do konca šolskega leta. — Ob času splošne mobilizacije leta 1914. je sprejela suplenturo na enorazrednici na Dobravi pri Kropi, ker je bil tovariš Josif poklican pod vojaško zastavo. Na Dobravi so jo kaj hitro vzljubili vsi, ki so le enkrat prišli v njeno bližino. In tudi ona se je vživel tako v to službovanje, da se je čutila vkljub svoji bolezni kakor preživljena

Toda zavratna bolezen na pljučih ji je prečrtala vse račune. Skleniti je morala pouk že 21. junija. Še tisti večer je prišla domov v trdni nadeji, da ji doma odleže in da se odpočije. In res je našla doma — večer počitek... Popoldne pred usodnim večerom je rekla svoji preskrbnici materi: »Saj se ne bojim smrti, pripravljena sem, a vendar bi neizrečeno rada še živela. Ako pa moram umreti, bi pa najrajša takoj«.

Pogreb, ki se je vršil dne 29. julija dopoldne ob 10. uri na Jesenicah, je pač dovolj jasno pokazal, kako priljubljena je bila pokojnica. Kakor malo ji je bila življenjska pot potresena s cvetjem, tako je bila njena zadnja pot skoro s cvetjem posuta. Soba, kjer je sanjala zadnji sen, je bila takorekoč izpremenjena v cvetičnjak — komaj, komaj si našel njen zadovoljni obraz iz opojno dišečih cvetk.

K zadnjemu spremstvu so prihitele učenke z Dobrave ter ji poklonile v znak hvaležnosti prekrasen venec — »svoji ljubljani učiteljici«. Tudi krajni šol. svet, na čelu mu g. J. Bohinc z Dobrave, je

cer 7 nemških nacionalcev, 5 nemških krščanskih socialcev, 2 nemška socialna demokrata, 3 Poljake, 2 Jugoslovana, 11 Čehov, 2 Malorusa in 1 Italijana. Umrlo jih je 22, med njimi slov. poslanca Mandić in Povše, eden, dr. Pollauf, je padel na bojišču, dva stao določila mandate, izgubili so mandate: češki poslanci Buřival, Choc, dr. Kramar, dr. Rašin, Netolický in Voja, maloruska poslanca Kurilovič in dr. Markov ter koroški slovenski poslanec Grafenauer. Obešen je bil italijanski poslanec dr. Battisti.

je brez osti in škode za češko in slovansko narodnost sploh. Zakaj ravno ta vojna je dokazala neovrženo dejstvo, da je Avstrija militaristično, političsko in gospodarsko navezana na Slovane zaradi ogromne množice teh svojih pripadnikov. Svetovna vojna je dalje neovrženo dokazala, da se je vse slovansko prebivalstvo monarhiije istotako kot nemško izkazalo dinastiji in državi prijazno, kakor tudi — zapostavljač vse narodne spore za skupno državno misel — pripravljeno za vsako žrtev na krvi in imetju v interesu skupne domovine. Narodni interesi ostanejo tudi po vojni na obeh straneh, in ni nemožno, da se po vojni narodna nasprotstva in boji obnove. — Gre pa le zato, da ostane in da bo vse nadvladala skupna avstrijsko-dinastična državna misel.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIZ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Denarne zbirke na ljudski šoli pri Sv. Marjeti niže Ptuja 523 K 24 vin.; v »Tednu Rdečega križa« nabrano v Ledinah 290 K; na rojstni dan Njegovega Velikanstva so priredila po iniciativi šol. vodstva dekleta v Idriji cvetični dan za goriške begunce. Nabralo se je 223 K, ki so jih poslali Posredovalnici za goriške begunce v Ljubljani; nadučitelj Rostohar v Crkljah pri Kostanjevici 4 K; otroška predstava v Kamniku 153 K 44 vin.; šolski otroci v Metliki od prodaje zastavic na cesarjev rojstni dan 20 K; Tonica Kračmanova, učiteljica v Št. Lenartu pri Laškem trgu 2 K; dvorazrednica v Tomišlju v »Tednu Rdečega križa« 254 K; v Kringi (Istra) nabrali 400 K; skupaj 1879 K 68 vin.

V zadnji številki izkazanih 177.287 K 43 v.
Danes izkazanih 1.879 » 68 »

Doslej nabranih 179.167 K 11 v.

IV. VOJNO POSOJILO.

Šola pri Sv. Marjeti niže Ptuja 21.600 K; po posredovanju učiteljskega osebja v Tomišlju pri Ljubljani 17.000 K; šolski okoliš v Kringi (Istra) 4000 K; skupaj 42.600 K.

V zadnji številki izkazanih 2.317.038 K — v.
Danes izkazanih 42.600 » — »

Skupaj IV. voj. posojilo 2.359.638 K — v.

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Za »Rdeči križ« itd. 179.167 K 11 v.
III. vojno posojilo 278.748 » 69 »
IV. vojno posojilo 2.359.638 » — »
Srednje šole 29.704 » 58 »

Končna vsota 2.847.258 K 38 v.

Málo spominov.

Bilo je leta 1913. jeseni. Sešli smo se absolventje učiteljskega v Ljubljani iz leta 1878., da praznujemo svojo 25-letnico. Godilo se je tačas tako, kot se sploh dogaja ob takih prilikah: reminiscence so se oživljale, doživki se razmotrivali, nade v boljšo bodočnost so se obujale i. dr. Došli so vsi živi kolegi — dva sta že umrla — razen treh, izmed katerih je bil eden bolan, eden zadržan vsled bolezni v svoji obitelji, a eden, čeravno v Ljubljani bivač, ni došel med stare tovariše svoje, rajši se je — odpeljal na Gorenjsko. To nas je vse žalostilo ter smo ga

tozadevno ob razhodu primerno počastili z brzozavko. — Čemu to omenjam? Naj si vsakdo odgovori sam! — Habeat sibi!

Bilo je v Gorici ob sestanku naše »Zaveze«. Častno število slovenskih učiteljev in naših ljubih gostov je bilo tačas zbranih ob bistri, danes tako krvavi Soči... Lepe so bile ure, ki smo jih tu prebili, še lepši pa so spomini na ta naš praznik! Še danes mi prijetno doné v ušesih mili zvoki slovenskih pesmi ter so mi v spominu navdušeni govori ob slavnostnem obedu, zlasti pa onjevite besede muzikalnega Čeha — Lacine... Ne zabim nikdar otožno-milega obraza med nami bivajočega skladatelja — tovariša H. Volariča, ki je menda že ta tačas čutil, da ga v goste vabi neizprosna Morana...

Pred par leti je praznovalo neko slovensko učiteljsko društvo svojo 25-letnico. Tega slavja sem se udeležil tudi jaz. Ko v shajališču — bilo je v primerno odlični šolski sobi — pozdravim kolege, zažrem tudi tovariša, ki ga že par decenij nisem videl in s katerim sem prebil eno leto na učiteljsku. Spoznam ga koj. Pristopim k njemu, ga prijazno nagovorim in pozdravim. A mož se namuzne in dela, kot bi me ne poznal ter v zadregi nekaj mrmra. Meni je bilo to seve dovolj in vedel sem, pri čem sem... Kajpada, okrajni šolski nadzornik danes ne more biti kar tako vsakdo! —

Pozdravlja Vas

Slamoštev.

Izprijena mladina.

Odkar imamo vojno, moramo neprestano poslušati tudi modrovanja vsakovrstnih moralistov o izprijenosti mladine. Vojna je dogodek, ki je gotovo katastrofalno vplival na vsa morala in morda pri odraslih še bolj, kakor pri mladini, zakaj odrasli vidijo razločno kričeče nesoglasje med moralnimi načeli in med dejanskimi življenjem, dočim mladina še nima dovolj razvitih umstvenih sil, da bi mogla spoznati to nesoglasje.

Posredno vpliva vojna seveda tudi na mladino. Vse življenske razmere so se premenile; očetje so večinoma v vojni, matere imajo dvojno delo in dvojne skrbi, vse živi drugače kakor je živelo v mirnih časih, otrok vidi in sliši stvari, ki jih prej ni videl in slišal — kako naj ostane to brez vpliva nanj, ko je resnično in izdatno nadzorovanje mladine popolnoma izključeno. Prestopki in zločini mladine so se med vojno brezdvomno pomnožili, a če so se bolj pomnožili kakor pri odraslih, je jako dvomljivo.

Kriminaliteta mladine je očitna nevarnost za bodočnost vsakega naroda. Nekaj mladine se je vedno izpridilo tudi v mirnih časih in se je po izpridilo tudi še v bodoče. Absolutno se to ne bo dalo nikoli zabraniti, najmanj pa se bo to doseglo z dobrimi nauki in s kaznimi. Kazni vplivajo morda na druge, na prizadete pa malo ali nič.

Vzroki mladinske izprijenosti so dvojni: notranji in zunanji in morda umestno je v teh časih, ko se toliko pisari o pokvarjenosti, da se na kratko nanje ozremo.

Predvsem si je treba zapomniti, da sta psihična in fizična energija v nerazločljivi zvezi. Otroci, ki nima dosti tečne hrane, tudi nima dosti нравnih moči v sebi, da bi se uprli izkušnjavam, in vsaka izkušnja ga premaga. Lakota je prvi povod za nepoštena dejanja, lakota zbudi

v otroku vse slabe instinkte, a ravno s hrano za otroke je pri nas v Avstriji slabo preskrbljeno. Umrljivost dojenčkov je jako velika in dognana resnica je, da umrje skoro polovico dojenčkov za lakoto, pa tudi večji otroci nimajo skoro nikoli toliko tečne hrane, kolikor jo rabijo. Ali misli kdo, da se da lakota ugnati z lepimi nauki in s palico?

Tudi telesno negovanje igra pri vzgoji otrok veliko vlogo. Obleka na primer ni važna samo v zdravstvenem oziru, nego tudi v vzgojnem. Nobena stvar ne vpliva na dostojnost in samozavest mladine tako uničevalno, kakor slaba obleka. Slaba obleka je uniforma beraštva in propalosti; slabo oblečen otrok se čuti deklasiranega in je zaradi svoje obleke prisiljen, se izogibati boljše oblečenih krogov, kakor se boljše oblečeni krogi njega ogibajo. Taka ločitev vpliva usodepolno na vse življenje in sodi med najtehtnejše vzroke, da se ljudje tako skrbno ločijo po stanovih in kastah.

Mladinske izprijenosti so seveda v veliki meri krivi tudi krogi, v katerih mladina živi. Če v družini ni lepega, pametnega življenja, če starši z besedo in z zgledom ne drže otrok na pravem potu, potem tudi otrok ne more postati dober. Predpogoj za boljšo rodovinsko življenje so pa stanovanja. Žal, da so stanovanja jako draga in ni nič nenavadnega, da prebiva po štiri ali pet oseb v eni sobi, dostikrat ne samo domači, nego tudi še tuji ljudje. Mala prenapolnjena stanovanja, ki največkrat niti snažna niso, sodijo med velike sovražnike zdravja, kulture in etike, v takih stanovanjih se najbolj razpase socialna beda, taka stanovanja so močvirja izprijenosti in kriminalitete.

Tudi vpliv ceste in okolice je lahko pogubonosan za otroke. V dotiko prihajajo s propalimi ljudmi, moškimi in ženskimi, slišijo in vidijo grde stvari in se jih navzamejo tem lagje, ker z bolj vzgojenimi in nadzorovanimi otroki sploh ne pridejo v stik. Dolgočasje, nastalo zaradi pomanjkanja knjig in igrač, razvedril in zabav, zavede otroke v igro. »Fucanje« je n. pr. ena najbolj razširjenih, skrajno slabo vplivajočih iger, zakaj ta igra zavede otroke, da poizkušajo na vsak način dobiti kaj drobiža. V drugih deželah imajo vse polno otroških zavetišč, grehnic, zavodov, kjer dobivajo ubožni otroci juho, igrače itd., a pri nas je vse to še v povojih.

Socialne razmere so torej največ krive, da se izpridi razmeroma precej velik del mladine. Koliko je med to izprijeno mladino krivo to, da so starši alkoholiki, se pač ne da dognati. Priznava pa je, da so v blaznicah, v ječah največ ljudje, katerih starši so bili alkoholiki in priznava je dalje, da je duševna omejenost otrok, neumnost, dostikrat le izraz konstitucionalne bolezni, na primer skrofuloza, ki je zopet posledica nezadostne hrane in slabih stanovanj.

Sploh je alkoholizem staršev vedno usodepoln za otroke. Pijanci so navadno sirovi, ljubosumni in živinsko pohotni, da se ne obvladujejo niti pričo otrok; krvosramnost je navadna samo med alkoholiki.

Izboljšanje izprijenih otrok je nekaj skoro nemogočega. Človeška družba pa ima dolžnost poskrbeti, da se otroci sploh ne bodo izpridili. To se da doseči seveda samo s socialnimi reformami. Za otroke je treba poskrbeti, da bodo imeli zadosti tečne hrane in da bodo imeli pošteno obleko, staršem je treba preskrbeti primerne stanovanja. Na Pruskem imajo invaliditetni zakon, ki določa, da je ves prebitek teh zavodov porabljeni za zgradbo cenih delavskih stanovanj, in šolski red

KADETJE IN KADETSKI ASPIRANTI V RUSKEM VOJNEM UJETNIŠTVU.

Avstrijska družba »Rdečega križa« javlja: Kakor uče izkušnje, kadetov in kadetskih aspirantov, ki so padli v rusko ujetništvo, zaradi pomanjkanja dokumentov v vojnem ujetništvu daljši čas ne priznavajo za častnike. Tako dobe pripadajoče jim alimentacije mnogokrat šele potem, ko se je ruski »Rdeči križ« informiral na Dunaju o njihovi sarži. — Svojem onih kadetov in kadetskih aspirantov, ki so v zadnjih bojih zapadli v rusko vojno ujetništvo, se tedaj priporoča, da se že sedaj obrnejo do nadomestnih četnih oddelkov onih polkov, ki jim pripadajo dotični vojni ujetniki, da jim uradno potrdijo njihovo saržo. Kakor hitro potem zvedo za ujetništvo taborišče, kjer je bil definitivno nastanjen zadevni kadet, oziroma kadetski aspirant, naj odpošlje uradno potrdilo kadra o sarži dotičnika Skupni osrednji pozvedovalnici (Gemeinsames Zentralnachweisbureau, Auskunftsstelle für Kriegsgefangene, Abteilung B.) — Dunaj I., Fischhof 3., ki ga odpošlje ruskemu »Rdečemu križu«.

AD PERPETUAM MEMORIAM...

Dunajska »Information« piše v listu z dne 24. pret. mes.: »Nobenega dvoma ni na tem, da je dosedanjí potek vojne nemštvo sploh in dosledno temu nemštvo v Avstriji bistveno pospešil. Ali nemštvo

prišel se še poslovit. — Na grobu se je v iskrenih besedah poslovil od drage pokojnice tov. Iv. Šega, poudarjajoč, da upa, da dobi tam v nebeških višavah ono plačilo, ki ga ji niso hoteli priznati na zemlji.

Lahka ti bodi zemljica!

—n—

Nekoliko bridkih resnic.

„Kogar bogovi čtre...“

Država je ob sedanjí izredni draginji dovoljila izdatne doklade vsem svojim uslužbencem. Prav tako! Tudi učitelji ljudskih šol so večidel dobili »draginjske doklade«. A razložek pri tem je le ta, da je zadnji državni birič bil deležen večje podpore, nego dostikrat že prileten, osivel — učitelj. In še te bore novice ni prejel naenkrat, marveč jih prejema v obrokih! Tako se torej ocenjuje delo učiteljevo. In kakšno je to delo, zlasti ob

sedanjosti?! O tem nam priča vsaka številka našega glasnika, »Učit. Tovariša«.

V mestu B. živi ljudskošolski učitelj s kopico otrok in že dolgo bolno ženo. Poslednja seveda rabi posebno hrano dan na dan, kar danes ni karsibodi. A česa mož ne žrtvuje za drago mo družico! Pa glej! Oholi mesar, pri katerem ta učitelj že leta odjemlje v svoje potrebe mesnino ter jo mesečno tudi redno plačuje, mu nedavno odpove nadaljne dajanje mesa, češ, da učitelju danes ne more več dati dalje blaga na upanje, ampak le proti takojšnjemu plačilu. In leta mož si je ob vojni že naredil stotisoče! — Krasna slika socialnega ugleda našega stanu, kaj ne? —

Nedavno sem naletel v letniku 1903. »Ljubljanskega Zvona« v Jos. Dolinarja povesti »Trenutki iz učiteljskega življenja« na pasus, kjer se učitelj Zamuda svojemu kolegi Idolniku, ko ga ta vpraša, zakaj ni dal nobenega svojih otrok v šolo, t. j. študirat, dobesedno odreže takole: »Poizkusil sem, toda ni šlo. Prijatelj,

mi nismo za to. Naposled sem si pa mislil: Saj drugega bi ne bil nikoli, kvečjemu, ako bi zmožel toliko, da bi postal učitelj. In kaj bi bil potem? Ali ne stradam že dovolj jaz, čemu naj bi še moji sinovi? a pošteno delo se dobi povsod poštenje plačilo nego pri učiteljsstvu, bodisi pa makar pri konjedercih«. — Ali bi J. Dolinar pisal danes — drugače? —

V pisarnici sem. Pri meni je kolega, s katerim živahno kramljava glede težkoč aprovizacije dandanes. Kar nekdo potrka. Vstopi potnik — Žid. Že sem ga hotel kar odsloviti, ko pokaže ščitast papir z različnimi narisanimi — podplatli. S tovarišem se spogledava, češ, težko je dobiti danes podplatev. Vprašava, kako in kaj je z robo. Razloži nama. A koncem koncev zveva, da gre za podplate iz — papirja. Seve je bil našega razgovora zdajci konec. A Žid namizika in pravi: Aber noch größere Herren bestellen sich diese Waare. Sie als Lehrer können sich heute eh nichts Besseres leisten! Tableaux! —

Tako je z nami!... Ali naj nas bo sram takih pojavov? Kaj še! Oni naj se sramujejo, ki nam režejo kruh. —

Klanja se Vam

stari

Slamoštev*.

Pevski zbor praških učiteljev.

Zorko Prelovec (Praga.)

Marsikomu je še dobro v spominu koncert, ki so ga pred leti v Ljubljani priredili moravski učitelji-pevci. Dolgo potem se v naših glasbenih krogih ni govorilo in debatiralo o ničem drugem kot o občudovanju visoke umetniške stopnje, ki jo je dosegel pevski zbor moravskih učiteljev z energijo, samozavestjo in trdno

Pod tem pseudonimom sem se zglašal že pred več nego tridesetimi leti v tem listu ter hočem to časih odslej tudi storiti, ako Vam bo sploh všeč. (Op. ured.: Prosimo!)

pruski iz leta 1905. določa glede varstva in oskrbe otrok take udobnosti, kakor jih ni nikjer drugje.

Seveda ostane slej ko prej zgled staršev najboljši vzgojni faktor, kazni in nauki pa ne zaležejo nič. K. v »Slov. Nar.«

Naša abstinenca.

Na štirirazredni deški ljudski šoli v Trnovem na Notranjskem se vodi redno protialkoholno gibanje že pet let. Da to plemenito delovanje ne omaga, smo uvedli zadnji dve leti tudi zaradi statistike »Seznam abstinenčnega stanja«, ki ga priobčujem v naslednjem z željo, da

SEZNAM

abstinenčnega stanja IV. razreda deške ljudske šole v Trnovem leta 1915./16.

1. oddelek.

Tek. št.	Imena učencev	1915		1916		march	april	maj	junij	julij	Opomba
		nov.	dec.	jan.	febr.						
1	I. I.	ž	a	a	a	a	a	v	v	p	
2	I. I.	A	A	A	A	rum	a	a	a	a	
3	I. I.	A	A	A	A	A	A	A	A	A	4 letni A
4	I. I.	A	A	A	A	A	A	A	A	A	od rojstva
5	I. I.	a	v	v	a	v	v	v	v	pj	
	Uspehi	3 A 1 a 1 ž	3 A 1 a 1 v	3 A 1 a 1 v	3 A 2 a	2 A 1 v 1 r	2 A 2 a 1 v	itd.			

Celotni »Seznam« priobči prihodnja številka »Zlate Dobe«, ki stane letno 3 K. Rudolf Horvat.

Tržaške okoliške šole.

Tržaška okolica je v šolskem oziru v jako zanimivem stanju. Dočim je ljudska šola v mestu, urejena po predpisih, veljavnih sploh za avstrijsko elementarno šolo, na najvišji stopnji razvitka — torej z osemletno šolsko obveznostjo — imamo v okolici le šestletno šolsko obveznost z dveletno ponavljalno šolo. Taka uredba je za najbližjo okolico velikega trgovskega mesta s svetovnim prometom velik anakronizem, ali v resnici se ta uredba le deloma izvršuje, in sicer prav poljubno: kdor hoče, pošilja svoje otroke v šolo tudi od 12. do 14. leta, a kdor svojega 12 letnega otroka ne mara več pošiljati v ponavljalni tečaj — le par ur na teden v zimskem polletju — temu se tudi nič ne zgodi. V tržaški okolici, gornji in spodnji, imamo torej šolske uredbe, ki veljajo le še v materialno in kulturno manj razvitih drugih avstrijskih kronovinah, n. pr. za Tirolsko, Kranjsko, na Češkem, Štajerskem in drugod je osemletna šolska obveznost strogo izvedena.

V zadnjih časih se je pa ta tržaška uredba pokazala kot jako zastarela, in učiteljstvo tržaške okolice zahteva že več let zaporedoma razširjenja oblatne šolske obveznosti v okolici do 14. leta (oziroma na normalnih osem let), odpravo ponavljalnega tečaja ter razširjenje posameznih šol v višje organizirane, n. pr. petrazrednice v šestrazrednice.

Ker so se pa pred vojno na tržaškem magistratu — in druge šolske oblasti prve inštanca ni, ker ni deželnega šolskega zakona — okoliško šolo smatrali za »scuola

di campagna« (izraz, ki ga državni šolski zakon ne pozna), so te zahteve dosegle le gluha ušesa, in šele sedaj nameravajo storiti prvi korak v tem oziru. Pri tem pa bi bilo želeli, da se šola v mestu ne zamenjuje z ono v okolici. Čujemo namreč, da misli mestna šolska uprava vprašanje razširjenja šole v okolici rešiti v zvezi z rešitvijo vprašanja ustanovitve slovenskih šol v mestu. In tu opozarjamo našo javnost, naj pazi, da zopet ne zamudimo časa.

Če bi hotela mestna uprava zahtevam po razširjenju slovenske šole v okolici zadostiti z ustanovitvijo slovenskih javnih šol v mestu, bi bilo to le reševane stvari — slovenske javne šole v mestu — dočim okoliško šolstvo ne bi s tem nič pridobilo. Potrebno pa je oboje: v mestu moramo Slovenci dobiti potrebnih javnih šol, obstoječe slovenske okoliške šole se pa morajo izpopolniti primerno krajevnim razmeram, t. j. primerno okolici velikega trgovskega mesta! Imamo torej v dveh smereh gibajoče se zahteve: v mestu samem je odpreti toliko slovenskih šol, kolikor jih je treba, da ne bodo naši otroci primorani zahajati v tujejezične šole, v okolici pa se naj obstoječe slovenske šole z uvedbo obligatorične osemletne šolske obveznosti razširijo v petrazrednice, šestrazrednice in večrazrednice, oziroma izpremene ob dosegi osmega razreda v meščansko šolo. — Ta način rešitve tega vprašanja je takoj možen, dočim bi pa ustanovitev kake — tudi o tem govoré — kompenzacijske meščanske šole v mestu vsaj za letos ostala nemožna zaradi raznih materialnih in formalnih ozirov.

Prizadetim činiteljem priporočamo

voljo doseči več, kot so dosegli drugi pevski zbori, morda tudi nenominirani in slavni. Komu udeležencev tistega prekrasnega koncerta še danes ne zvne v ušesih oni vzdihli »ah« v Križkovskega »Utonuli«, koga takrat ni spreletaval mraz ob uživanju moškega zbora Hegarja »Tabor mrtvih«? Mišlili smo: tako odličnega moškega zbora Ljubljana še ni čula. Pevski zbor moravskih učiteljev je vodil njegov izvrstni dirigent Vlach od zmage do zmage, v domovini in izven nje...

Praški učitelji za svojimi kolegi Moravani niso hoteli zaostati. Da bi zlata Praga tudi v zborovski umetnosti ne mogla biti prva? Znanе so zasluge Praškega in Vinohradskega Hahola ter ostalih precej številnih mestnih zborov. Storila so mnogo za povzdigo češkega zborovega petja, mi Slovenci smo še v primeri proti njim daleč, daleč... Že kdaj delujejo tu pevske župe, izhajajo pevski vestniki, dočim pri nas »Zveza slovenskih pevskih društev« že leta dremlje — zbog raznih osebnih nasprotij — edina v živ-

ljenje poklicana pevska župa pa svojega delovanja skoro še začela ni. Pa o tem in podobnem pozneje kdaj — o pravem času. — Češka pevska društva, sosebno praška, so pridno delovala, toda modernega umetnega petja niso gojila. To, kar dosedaj še ni bilo pospeševati je prevzel kot svojo teško nalogo »Pevski zbor praških učiteljev«, ustanovljen leta 1908. Ob ustanovitvi so ga druga društva postrani pisano gledala, češ, dosti naš je, čemu še tega treba! Pa ravno opozicija mnogokrat koristi obojestransko. Petdeset učiteljev, navdušenih za svojo pevsko stvar, se ni dalo ustrašiti. Izvolili so si za pevodjo profesorja praškega konservatorija Frana Spilko, ki je že takrat slovel kot izborni dirigent. Zaupali so v njegovo zmožnost in so hrepneli pod njegovo taktovko doseči najvišje možno popolnost današnje moderne reproduktivne zborove umetnosti.

Na kak način so jo dosegli? Organiziral je zbor sam dirigent. Kot član je smel vstopiti v zbor le dotičnik, ki je prebil strogo izkušnjo. Hkratu se je moral vsak

pri reševanju te važne stvari največjo skrb, ker novi časi naj nas ne najdejo ne pripravljenih. Zato naj se šola v okolici naravno in času in kraju primerno izpopolni, v mestu pa naj se ustanove potrebne slovenske šole! To se da že zdaj doseči deloma v obliki otvoritve slovenskih vzporednic na raznih mestnih laških šolah, deloma pa s prevzetjem obstoječih slovenskih zasebnih šol v mestno ali državno upravo. Rešitev enega vprašanja pa ne izključuje rešitve drugega; nasprotno: nujni sta obe.

Po »Edinosti«.

Srednješolske vesti.

Pravi dvorni svetnik je postal doseđani naslovni dvorni svetnik deželni šolski nadzornik v Gradcu, Peter Končnik. — Deželni šolski nadzornik v Ljubljani, gročnik v evidenci, Albin Belar je povišan za nadporočnika.

Goriški slovenski dijaki — v barake! Iv. Rojec, dekan in dež. poslanec, piše v »Slovencu«: Bliža se novo šolsko leto, a o goriški slovenski gimnaziji ni ne duha ne sluha. — Za gojence nadškofijskega konvikta goriškega je poskrbel prevzvišeni nadškof, da bodo sprejeti v škofove zavode v St. Vidu; za dijake, ki so obiskovali goriško nemško ali italijansko gimnazijo, je poskrbljeno na Dunaju — ostane pa še poskrbeti za ostale dijake bodisi slov. goriške gimnazije ali realke ali učiteljske. To vprašanje se da v najkrajšem času tako-le rešiti: Vsi dijaki goriških srednjih šol, ki ne vedo, kje bodo nadaljevali svojo šolo, naj se oglase ter gredo v barake v Lipnico, odkoder jih pošljejo potem najbrže v Bruck. Ako se oglasi sto dijakov, bodo prisiljeni v najkrajšem času otvoriti tam ali kje druge tečaje. Tako bi bili vsi dijaki preskrbljeni za stanovanje, hrano, obleko in šolo; razume se, da bi bili ločeni od drugih beguncev ter bi imeli posebno nadzorstvo in preskrbo. Zato je moje mnenje: dijaki, vsi v barake — in šole bodo koj otvorene! Ne čakajmo in ne fratimo časa z raznimi prošnjami. V barake; iz barak v šole! — Dekanu in poslancu Rojcu odgovarja profesor M. Mastnak:

»Slovenec« z dne 22. avgusta t. l. je priobčil med primorskimi novicami poziv č. g. Ivana Rojca, deželnega poslanca in dekana, na slovenske dijake iz Goriške, naj gredo v barake v Lipnico, »odkoder jih pošljejo potem najbrže v Bruck. Ako se oglasi 100 dijakov, bodo prisiljeni v najkrajšem času otvoriti tam ali kje druge tečaje«. Opozarjam, da je bil ravno č. g. poslanec Rojec, ki je v »Slovencu« opetovano slikal v dovolj jasnih barvah težak položaj naših v barakah. Redki bi bili oni naši ljudje, ki bi poslali svoje sinove v barake! In gotovo nihče izmed naš ne dvomi o tem, da je vlada dobro poučena, da čaka več kot sto dijakov, da se zopet odpre njihov zavod. Če lahko otvori vlada tečaje v Brucku a. L., ali kje drugje, naj bo ta drugje v domači deželi, kjer ostanejo dijaki blizu svojcev in doma, ki ga posebno v teh hudih časih vedo prav ceniti. Sicer pa ne razumem, zakaj nam treba govoriti samo o tečajih goriške slovenske gimnazije. Prepričan sem, da se bo oglasilo dovolj dijakov za popolen zavod naše slovenske gimnazije na Primorskem, če se ta otvori na domačih tleh. Ni pa v prid ljudstva, ne v smislu vlade, da bi se zavod izselil iz dežele, ki je vedno nastopala kot tradicionalno zvesta cesarju in domovini proti vsem težnjam irendentizma. Kdor je poplican, išči strehe naši slovenski gimnaziji na domačih tleh!

Izvestje c. kr. II. državne gimnazije v Ljubljani v šolskem letu 1915/16 obsega obširno spomenico o delovanju zavoda v drugem vojnem letu izpod peresa ravnatelja Antona Štrifofa. Spomenica našteva tudi profesorje in učence, ki so vstopili tekem tega leta v vojaško službo ali pa so bili to leto še v vojaški službi. V vojaške vzetej je bilo vsega skupaj 52 učencev, padli so od njih 4. Nadalje omenja spomenica patriotsko udejstvovanje zavoda, našteva uspeh raznih zbirk ter opisuje razne podrobnostne odredbe ravnateljstva. V izveštju čitamo nadalje še ravnateljev nagovor na učence ob 67 vladarskem jubileju, nagovor profesorja dr. Merharja ob isti priliki ter dve pesmi dr. Merharja za 2. december 1915. Zavod je šel vpreteklem letu 8 glavnih in 2 vzporedna razreda, učiteljski zbor pa 26 članov. Učencev je imel zavod začetkom šolskega leta 1914/15 in koncem leta 1915/16 277, če vštejemo tudi učence-vojaške s predčasnim letnim ali zrelostnim izpričevalom.

Drobne šolske vesti. Zaposlovalne gimnazijske tečaje za italijanske učence v Gradcu je obiskovalo 94 učencev in učenk, 8. pret. m. so dobili letna izpričevala. Tečajev je bilo 8. I.—VIII. Maturu sta napravila dva učenca. — Državna višja gimnazija v Ogrskem Gradišču na Moravskem je imela v šolskem letu 1915/16 84 javnih učencev. V osmem razredu je bil samo eden, drugi so bili poklicani k vojakom.

Gimnazijski zaposlovalni tečaji v Trstu. V »Edinosti« čitamo: »C. kr. ministristvo za bogočastje in uk je dovolilo, da se napravijo v Trstu zaposlovalni tečaji za slovenske gimnazijce, kakor so bili dvoljni za italijanske gimnazijce v Gradcu. Naša naloga je, da omoočimo, da se ti tečaji obnesejo. Predvsem je potrebno, da se ustanovi konvikt, kakor se je ustanovil za italijanske dijake v Gradcu in na Dunaju.«

Iz ruskega ujetništva se je oglašil dr. Karel Capuder, gimn. prof. v Kranju.

Književnost.

Zvonček objavlja v skupni 7. in 8. letošnji številki to lepo in bogato vsebino: 1. E. Gangl: Pesem mladine (1916). 2. Jančko Leban: Mladi begunec. 3. Radivojeva domačija. 4. Hinko Paternost ml.: V ujetniškem taboru. 5. Custozza in in Vis. 6. † Fran Čater. (Slika.) 7. Jos. Vandot: Encijan. (Pesem.) 8. Josip Kralj: Na pohodu. (Pesem.) 9. Stric Pavel: Z delom se učimo. (Dalje.) 10. Nedin Sterad: Srečno dete. (Sinku Svitoslavu. (Pesem.) 11. † Stanko Trdan. (Slika.) 12. Dr. Ivo Sorli: Bob in Tedi, dva neugnanca. (Dalje.) 13. Vojni maršal nadvojvoda Friderik. (Slika.) 14. Generalni polkovnik nadvojvoda Evgen. (Slika.) 15. Muren. (Pesem.) 16. Janez Ciglar: Posvetni blagri. 17. Sl. N.: Izumitelj lesenega papirja. 18. Jos. Vandot: Sinitica. (Pesem.) 19. E—A: Kdaj se človek začne starati? 20. Jos. Vandot: Naš ded. 21. Josip Kralj: Na straži. (Pesem s sliko.) 22. Fr. Rojec: Tončkove sanje in Miklavžev večer. (Dalje in konec.) 23. Fran Žgur: Povodnj mož. (Pesem.) 24. Momest: Vojček. (Pesem s sliko.) 25. Pouk in zabava. 26. Kotichek gospoda Doropoljskega. 27. Listnica uredništva. 28. Pri svojcih na dopustu. (Slika.)

Naročajte in širite naš list! — Pridobivajte mu novih naročnikov!

vodje peti v celem zboru. Šele na to je vsakokrat prevzel prof. Spilko najtežjo nalogo: razložiti svoje intencije, ki so se gale v najmanjše podrobnosti. Iz tega je razvidno, da je bilo začetkom treba nemalo truda. Praški učitelji so z veliko pridnostjo in skoro neverjetno požrtvovalnostjo dosegli svoj smoter. Takoj po prvem nastopu je v občinstvu in pevskih krogih vsaka sovražnost proti novemu zboru izginila. Nasprotno, pozdravil so ga kot novo, resno umetniško korporacijo, ki je kmalu nastopila pot izven Češke. Koncert na Moravskem, zlasti pa obisk Nemčije in prireditelj koncertov v Lipskem in Berlinu so dosegli sijajne uspehe. Kritika je brez izjeme izražala povsod svoje najpopolnejše priznanje. Na pevski tekmi v Plznu je dobil zbor prvenstvo med vsemi češkimi pevskimi zbori. Leta 1912 pa se je upal javiti na mednarodno pevsko tekmo — v Pariz, ki se je udeležilo 147 moških zborov iz mnogih evropskih dežel in Amerike. Sodilo se je, da dobe najvišje nagrade neko slavno pevsko društvo iz Londona (120 pevcev)

Iz naše organizacije. Kranjsko.

Prava nehvaležnost. Odbor »Društva vpokojenega učiteljstva« se je trudil že blizu tri leta, zlasti zadnje pomlad, da je izposloval nekaj podpore vpokojencem. Trudil se je zadostiti društvenim pravilom, ustreči obči želji vpokojencev, da bi tudi ti kaj pridobili na mesečnih prejemkih ob današnji silni draginjski stiski.

Poleg tega je imel odbor najboljšo nado ter je sigurno pričakoval, da pristopi k zgoraj omenjenemu društvu, spoznavši dobroto, vsaj kakih petdeset novih članov takoj. A varal se je odbor jako, zmotil se je nemalo. Pristopili so edino le štirje do danes. Ako pomislimo, da je v pokolu danes približno 150 učiteljev in učiteljic, okrog 160 pa učiteljskih vdov, ki morejo biti tudi članice, in blizo 50 sirot, se moramo be čuditi, da šteje društvo od prvih le 27, od učiteljskih vdov le 14 članic, ki so brižni in hočejo ne le sebi dobro, nego tudi svojem — potomcem. Društvo se poteza za gmotno stanje svojih članov, podeli podporo ob smrti člana (članice) svojcem in hoče pomagati z dobrimi nasveti vsakemu, ki bi se obrnil na odbor.

Slišali smo že večkrat hvaliti društvo »Samopomoč«, ki podeljuje precejšnje svote ob smrti člana svojcem. Prav nekaj takega je »Društvo vpokojenega učiteljstva«. Njega podpora bi ne bila nič manjša, da bi le društvo štelo 150 članov. Društvo sprejema člane brez ozira na starost in ne plačuje članarine, česar pri »Samopomoči« ni, in je treba precej več plačevati.

Pozivljamo torej vas vse, zlasti učiteljske vdove, da pristopite k društvu v večjem številu ter se mu ne odtegujete — sebi na škodo. Tajnik.

Ljubljansko učiteljsko društvo bo pripravilo vsak prvi četrtek v mesecu v načelstveni sobi Učiteljske tiskarne učiteljske sestanke. Začetek vselej ob polpetih.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj je imelo prvo zborovanje v vojnem času 10. avgusta 1916. Udeležba je bila jako pičla, zakaj bilo je navzočih le 5 tovarišic in 8 tovarišev. Na dnevnem redu je bilo predavanje gosp. ravnatelja Schreinerja: »Nekaj o naših užitnih gobah«. Strokovnjaško predavanje je zbuvalo v nas vseh mnogo zanimanja in veselja do natančnejšega spoznavanja gob. Bodi izrečena gospodu ravnatelju za njegov trud najlepša zahvala!

O priliki tega zborovanja je sklenilo učiteljsko društvo, da znaša članarina vsakega posameznika za leto 1915 in 1916 le 2 kroni. Opozarja se vse dose danje člane, da store svojo stanovsko dolžnost ter pošljejo zaostalo članarino blagajničarki tovarišici Marici Luknarjevi v Ptuj. Obenem se vabi vse še izven organizacije stoječe učiteljstvo, da pristopi društvu. Čas po vojni nas mora dobiti pripravljene za novo delo. K temu je treba organizacije, za katero skrbimo že sedaj.

Učiteljstvo posameznih šol se pa naj odzove tudi okrožnici »Zaveze« ter pošlje tovarišici blagajničarki odpadajoče procentne zneske od vojne doklade za »Učiteljski sklad«.

Poravnajte staro in obnovite novo naročnino!

in neko francosko društvo (230 pevcev). Na praške učitelje nihče niti mislil. Dosegli so prvo mesto in hkratu nagrado 10.000 frankov, dar prezidenta francoske republike. Kot dokaz za prvenstvo v umetniškem oziru je bila zboru poklonjena prekrasna vaza.

Po svoji nepričakovani zmagi so se vrnili praški učitelji pevci v domovino kot triumfatorji. Hipoma je njihov pevski zbor postal ponos češkega glasbenega sveta. Glavna zasluga življenja in izrednih uspehov, ki jih je doživel pevski zbor praških učiteljev, je prof. Spilkova. Njegova trdna, neupogljiva volja in energija se zrcalijo v zboru ter njegovih izvajanjih. Disciplinarnost je glavno. Člani se na drugi strani zavedajo odgovornosti prevzetega dela, in odtod tako odlični uspehi. Repertoir pevskega zbora praških učiteljev je obsegal najraznovrstnejše skladbe. Lepe narodne pesmi in težke moderne zbere Smetane, Dvořaka, Novaka, Foersterja in Suka. Imel sem priliko lepo število zborov preštudirati. Praški pevci so med drugim peli Novaka Vitezslava zbor »Balada na Valhu«. Če ne bi je videl na vzpore-

Društveni vestnik. Skupne zadeve.

Slovenska Šolska Matica. Publikacije S. Š. M. za l. 1915 bodo ta mesec dotiskane. Zaradi vojnih razmer (pomankanje stavcev) se je tisek zakasnil. Pa tudi vsi p. n. poverjeniki še niso storili prevzete dolžnosti. Poverjeniki nekaterih okrajev so na bojnem polju. V takih slučajih naj priskoči okrajno učiteljsko društvo na pomoč in pobere letnino (4 K). Do danes še iz naslednjih poverjeniških okrajev nismo prejeli za leto 1915 letnine: Kranjsko: Črnomelj, Kamnik, Kranj, Krško, Ljubljanska okolica, Cerkljica - Logatec - Lož, Idrija Vipava. — Štajersko: Kozje, Marenberk, Mariborska okolica (desni in levi Dravski breg), Ptuj (desni Dravski breg), Šoštanj. — Goriško: Goriška okolica, Komen, Sežana, Bovec, Kobarid, Tolmin. — Istra: Koper, Kastav, Kvarnerski otoki, Pazin. — Trst: deške in dekljske šole.

Za poverjenike, ki so mobilizirani, naj pobere letnino njih voditelji, ali njih namestniki v službi, ali kdorkoli. Sme se pa poslati letnina tudi kar naravnost Slovenski Šolski Matici v Ljubljano.*

Kranjske vesti.

—r— V vojnem ujetništvu se nahaja poročnik Ivan Kunst, učitelj iz Ljubljane.

—r— Padel je na severnem bojišču junaške smrti enoletni prostovoljec-korporal in abiturient Milan Bregar, nadučitelj sin iz Zgornje Siške, v cvetoči mladosti 19 let. Junaku bodi časten spomin, prizadetim staršem naše iskreno sožalje!

—r— C kr. državna obrtna šola v Ljubljani. V prihodnjem šolskem letu 1916/17 se bo vršil na tem zavodu pouk v naslednjih oddelkih: Ženska obrtna šola, strokovna šola za lesno in kameno kiparstvo, javna risarska in modelirska šola. Vpisovanje v prva dva oddelka se vrši 16. in 17. septembra. Za vstop se zahteva starost 14 let in dovršena ljudska šola. Vpisovanje v javno risarsko in modelirsko šolo, ki je namenjena obrtnim vajencem, pomočnikom in tudi drugemu občinstvu, je v nedeljo, 24. septembra. Podrobnosti bodo pravočasno objavljene z uradnimi naznanili v ljubljanskih dnevnikih. Pojasnila daje ravnateljstvo drage volje. — V ostalih oddelkih zavoda: Stavbno-obrtna šola, delovodska šola za mehanično-tehnične obrti in za elektrotehniko, mojstrska šola za mizarstvo se zaradi vojnih razmer pouk še ne more otvoriti. — Dohod k ravnateljski pisarni in v šolske prostore je dovoljen izključno le pri stranskih vratih, Gorupova ulica št. 10. — Profesor na ljubljanski obrtni šoli, Alojzij Repič, je pomaknjen v 8. činovni razred.

—r— Poročil se je v Radečah pri Zidanem mostu učitelj Davorin Sterk z uč-

* V zadnji izkaz je tiskarski skrat pomotoma vrnil tudi Ijutomerski okraj. Resnici na ljubo moramo omeniti, da se je poverjenik I. Zaehrl prvi odzval svoji dolžnosti ter ga moramo le pohvaliti.

teljico Mici Jurčevo istotam. — Čestitam!

—r— Iz deželnega odbora. Seja z dne 29. avgusta: O priliki verolomne napovedi vojne od strani Romunije izraza deželni odbor soglasno svoje ogorčenje in patriotično prepričanje, da bo naše znagonsno orožje porazilo tudi tega zavratnega sovražnika. — Odločbo c. kr. vlade glede vnovičnega priznanja naše deželne trobojnice je sprejel deželni odbor z zadoščenjem ter je sklenil o tem zahvalno obvestiti ministrskega predsednika. — Odobruje se vzame na znanje poročilo deželnega glavarja o varovanju deželnih pravic za slučaj inkameriranega davka na pivo. — Sklene se načeloma in proti naknadni odobritvi deželnega zbora ustanovitev posebnega deželnega zavoda za slepe. Faktična izvršitev tega sklepa pa bo mogoča le ob izdatni podpori vsega deželnega prebivalstva. — Deželni zvezi za domovinsko varstvo se dovoli izplačilo podpore 3000 K za ustanovitev vojnega muzeja. — Za vzdrževanje počitniških otroških zavetišč v Ljubljani se dovoli prispevek 2000 K. — Vsem deželnim uslužbencem se izplača do 1. septembra zopetna draginjska podpora v isti izmeri kakor dne 1. julija. — V deželni šolski svet se imenujeta kot nova zastopnika dežele namesto prof. Evgena Jarca in prof. I. Remca deželni odbornik dr. VI. Pegan in deželni svetnik dr. I. Dermastija, v mestni šolski svet pa namesto odstopivšega dr. Pegana katehet Anton Čadež. — Za začasno praktikančino v deželnem muzeju se sprejme dr. Angela Piskernikova. — Prof. Gvidonu Sajovcu se za njegovo dosežanje vzorno delovanje v deželnem muzeju izreče zahvala ter prizna častna nagrada.

—r— Ljubljanska dnevna zavetišča za šolsko mladino. V Ljubljani je mnogo družin, katerih očetje so v vojni službi, matere gredo za vsakdanjim kruhom, njih otroci pa ostanejo zaradi teh razmer brez nadzorstva, pohajkujejo po cestah in ulicah ter nadlegujejo ljudi. Naravno je, da se taki otroci moralno pokvarijo. Pa tudi njih telesna vzgoja trpi, ker čestokrat nimajo najpotrebnejšega vsakdanjega kruha. Da se tem razmeram vsaj nekoliko odpomore, je ustanovila občina ljubljanska za take otroke dvojje novih dnevnik zavetišč: na II. mestni šoli na Cojzovi cesti in v Spodnji Siški. Otroci so od 8. zjutraj do 6. zvečer pod nadzorstvom učiteljev in učiteljic ter dobivajo brezplačno dobro kosilo in malo južino. Za ti dve dnevni zavetišči je dovolila mestna občina ljubljanska 4000 kron, deželni odbor pa prispeva 2000 kron. V zavetišču na Cojzovi cesti je sprejetih že nad 100 učencev, večinoma iz okoliša II. in III. mestne šole; sprejemajo se pa v ta zavetišča tudi učenci iz okoliša I. in IV. mestne deške šole. Zato opozarjamo matere iz okolišev teh dveh šol, ki ne morejo svojih otrok doma nadzorovati in jim ne morejo dati zadostne hrane, da jih vpišejo v zavetišče na šoli na Cojzovi cesti. Vpisuje se vsak dan, izvzemši nedelje in praznike, ob 8. zjutraj in ob 6. zvečer. — Učenci IV. mestne šole imajo pa še svoje posebno dnevno zavetišče, ki je zdaj nastanjeno v mestni ubožnici na Karlovski cesti. Tudi to zavetišče vzdržuje mestna občina. Ubožni učenci iz okoliša I. mestne šole zahajajo pa tudi v dnevno zavetišče v Rokodolskem domu, ki ga vzdržuje Vincencijeva družba, in pa v zavetišče v Jenkovi ulici, ki ga vzdržuje Društvo za varstvo otrok. Ubožna ženska šolska mladina ljubljanska ima pa svoje dnevno zavetišče v Lichtenturničnem zavodu. Mestna občina ljubljanska se pač lahko ponaša, ker tako vrlo skrbi za vzgojo ubožne šolske mladine.

—r— Iz ruskega ujetništva se je oglasil rezervni poročnik Bogomir Mesojedec, učitelj pri D. M. v Polju. Nahaja se v guberniji Samara, Novo Uzensk.

—r— Veliko častno diplomu vojnega botrstva je prejela z Dunaja gospa Alojzija Troštova, soproga tov. Iva Trošta v Tomišlju, za razpečevanje raznih predmetov v korist omenjenega društva, ki mu je pokroviteljica nadvojvodinja Cita. — Čestitamo!

—r— Dvorazredna šola v Tomišlju je nabrala v obeh všolanih občinah (Tomišelj in Vrbljenje) v »Tednu Rdečega križa« 254 K. Po posredovanju učiteljskega osebja se je podpisalo v šolskem okolišu nad 17.000 K četrtega vojnega posojila.

—r— Počitniški pripraviljalni tečaj za sprejem v srednje šole za one učence, ki bodo v jesenskem terminu delali sprejemni izpit, se je otvoril dne 21. avgusta na I. mestni deški šoli v Komenskega ulici. Tečaj vodi nadučitelj Jakob Dimnik, poučujejo pa učiteljci Evgen Le-

gat veronauk, Janko Likar računstvo, Fran Skulj slovenski jezik in Andrej Rapè nemški jezik. Tečaj pohaja 32 učencev iz vseh mestnih deških šol. Novi učenci se še vedno sprejemajo. V tečaj smejo tudi taki učenci, ki so že napravili sprejemni izpit, pa žele dobiti trdnejšo podlago.

Štajerske vesti.

RUDOLF KRPAČ.

Umrl je dne 28. avgusta t. l. v Šmartnem pri Slov. Gradcu učitelj Rudolf Krpač, nastavljen na Zidanem mostu. Z njim je izgubilo slovensko učiteljstvo vrlega tovariša in šolska mladina preljubeznivega vzgojevalca in prijatelja. — Bodi mu lahka domača gruda!

—š— Štiridesetletnico učiteljstva je praznoval tovariš Aogust Živko, učitelj v Slivnici pri Mariboru, ob sklepu šolskega leta, dne 30. avgusta t. l. Tovariš nadučitelj K. Pestevšek, katehet svetnik Fr. Hirti in učenci so navdušeno v zbranih besedah želeli jubilanu še mnogo zdravih in srečnih let! A. Živko deluje že vseh 40 let na tej šoli, je časten občan občine Rančah, občinski odbornik in tajnik v Slivnici. — Živel še mnogo let!

—š— V ruskem vojnem ujetništvu se nahaja tovariš Ignacij Čokl, učitelj v Runeču pri Ormožu.

—š— Sv. Marijeta niže Ptuja. Pišejo nam: Učitelj tukajšnje šole, tovariš Ivan Novak, sedaj nadporočnik pri c. kr. pohodnem polku št. 17, se nahaja že tretjič na bojišču. Bil je dvakrat ranjen, za hrabrost pa odlikovan z vojaškim križcem III. razreda z vojno dekoracijo ter s Signum laudis. Padla pa sta že dva njegova brata na italijanskem bojišču. — Junaškemu tovarišu čestitamo na odlikovanjih, ob smrti bratov pa mu izrekamo iskreno sožalje!

—š— Odlikovanje. Friderik Vennigerholz, učitelj pri Sv. Križu na Murskem polju, praporščak črnovoj. batj. 42, je bil odlikovan s srebrno hrabrostno kolajno 2. razreda. To je že drugo odlikovanje hrabrega tovariša v tekočem letu; zakaj v zimi si je pridobil bronasto hrabrostno svetinjo. Čestitamo!

—š— »Slov. Gospodar« piše v svoji številki z dne 24. avgusta t. l. doslovno: »Kamnica pri Mariboru. Tukajšnji župan in načelnik prostovoljne požarne brambe, Anton Hofbauer, je bil odlikovan s častno kolajno za 25 letno zasluzno delovanje kot stotnik tukajšnjega prostovoljnega gasilnega društva.« (Da je odlikovanec tamkaj nadučitelj in da bi bil kak »g.«, tega seveda ne sme zvedeti ljudstvo. — Op. dop.)

—š— Begunska ljudska in meščanska šola v Gradcu je bila pred kratkim zaključena, na kar se je otvoril poletni tečaj in otroke — v šoli so sami italijanski otroci — vodijo na izprehode in pripravljajo z njimi koristne izlete. Izleteli so tudi v Puntigam, kjer so jim pokazali izdelovanje piva in jih dobro pogostili.

—š— Denarne zbirke v vojnem času na ljudski šoli pri Sv. Marijeti niže Ptuja do 1. avgusta 1916: I. Mesečna zbirka za »Rdeči križ« 70 K 80 h; II. v »Tednu Rdečega križa« 247 K 18 h; III. za Učoln 8 K 20 h; IV. četrto vojno posojilo 21.600 kron; V. za jugozapadno armado 47 K 50 h; VI. za vojaški dan 2. decembra 1914 42 K 40h; VII. za sklad vdovam in sirotam vse oborožene sile 32 K; VIII. podpora potrebnim šolarskim kuhinjam 75 K 16 h.

—š— Imenovanje. Meščanski učitelj v Voitsbergu, Karel Eberhardt, je imenovan za ravnatelja deželni meščanski šoli v Celju. — Mož je nemškega pokolenja ter ne ume slovenski, pač pa je usposobljen za poučevanje francoščine.

—š— Iz št. Vida pri Grobelnem nam pišejo: V ponedeljek, dne 28. avgusta je preminul po kratki in mučni bolezni 16-letni mladenič realca Alfonz Stritar, sin tukajšnjega nadučitelja, dijak ljubljanske realke. — Spavaj sladko v domači zemlji! Kruto prizadetemu očetu naše iskreno sožalje!

—š— V varstvo mladine je izdalo štajersko namestništvo jako strog ukaz. Po tem ukazu je mladini do izpolnjenja 17. leta prepovedano javno pušiti in se po 9. uri zvečer muditi izven doma. Tudi v javnih lokalih se sme mladina muditi le do 9. zvečer in le v spremstvu staršev ali varuhov ali mojstrov. V kinematografe sme mladina hoditi le, če so predstave izrečno označene kot primerne za mladino in le če je predstavi pred 8. uro konec. Prepovedano je, prodajati mladini tobak,

igrače in nepotrebne stvari. Tudi odrasli, ki bi mladini omogočili, storiti take prestopke, zapadejo kazni. Tobak in kvarte, ki jih dobe policijski organi pri taki mladini, je oddati za bolne in ranjene vojake.

Goriške vesti.

JOSIP JANOVSKY.

V Ljubljani je umrl dne 9. avgusta v deželni bolnici v 60. letu svoje dobe po kratki bolezi profesor Josip Janovsky, učitelj telovadbe na goriškem učiteljski. — Preden je prišel Janovsky na učiteljsko v Gorico, je služboval na mestni nemški deški ljudski šoli v Ljubljani. — Bil je ljubezniv in zvest tovariš, ki je v šoli in izven nje v polni meri izvrševal svoje stanovske in narodne dolžnosti. — Razdejanje solnčne Gorice — tega ljubljene njegovega bivališča in središča goriških Slovencev — ga je bolelo v dno razjarjene duše, ki se je sicer tako mehko oklepala učee se mladine in stanovskih tovarišev. — Bodi temu vrlemu možu ohranjen najblažji spomin!

—g— V vojnem ujetništvu se nahaja kadetni aspirant Rudolf Čehovin, učitelj iz Gorice.

—g— **Razpis štipendij.** Razpisuje se štipendij letnih 1500 K ustanove »Michele de Urbancich«. Do tega štipendija imajo pravico dijaki, ki pohajajo avstrijsko univerzo ali tehniško visoko šolo, oziroma inozemsko visoko šolo, ki je zednačena s prej omenjenimi zavodi. Do tega štipendija imajo pravico: v prvi vrsti dijaki, ki so ustanovnikovi sorodniki; v drugi vrsti dijaki, ki so pristojni v kako občino, ležečo v Brdih, oziroma descendentni (prvega kolena) javnih uradnikov, ki so le vsled določil zakona izgubili pristojnost v občini, ležeči v Brdih; v tretji vrsti dijaki, ki so pristojni v kako občino Goriško-Gradišanske. Štipendij se zamore deliti na dva enaka dela in se torej zamore podeliti dva štipendija po 750 K, ako ni med prosilci nobenega ustanovnikovega sorodnika, ki mu je pridržan celi štipendij. Prošnje, opremljene s potrebnimi izpričevali in dokazilnimi listinami, naj se predložijo deželnemu odboru goriškemu, sedaj na Dnaju (Parlament), do 1. novembra 1916.

—g— **Cesarjeva zahvala Goričanom.** Na vdanostno brzojavko goriškega deželne odbora povodom cesarjevega rojstnega dne, poslano na kabinetno pisarno, je došel tak-le brzojavni odgovor: »Njegovo c. in kr. apostolsko Veličanstvo se zahvljuje presrečno za blagoslovna voščila, v imenu goriškega deželne odbora in prebivalstva Goriško-Gradišanske v neomajni zvestobi izražena. Na Najvišje povelje: baron Schiessler.«

—g— **Zahvala.** Za velikodušni dar 100 K v prid učencem tukajšnje šole, naklonjen od našega častnega občana g. Feliksa Kukoviča, c. kr. stotnika, bodi tem potom izrečena najsrčnejša zahvala. — Šolsko vodstvo v Kamnjah, 6. avgusta 1916. Janko Vodopivec, šol. voditelj.

Tržaške vesti.

SOLE DRUŽBE SV. CIRILA IN METODA V TRSTU.

Vpisovanje za šolsko leto 1916/17 se vrši začetkom šolskega leta 1916/17 dne 13., 14. in 15. septembra t. l. od 9. do 11. dopoldne pri Sv. Jakobu in na dekliskih šoli na Acquedottu, na deških vzporednicah na Acquedottu pa 13., 14. in 15. septembra t. l. od 2. do 4. popoldne. V soboto, 16. septembra t. l., je služba božja; v ponedeljek, 18. septembra t. l., ob 8. uri zjutraj se začne redni pouk. K vpisovanju novih učencev in učenk je treba privedi otroka in prinesiti s seboj le-te papirje: 1. krstni list ali izpisek iz rojstne matice anagrafnega urada, 2. izpričevalo o cepljenju kozic, 3. izpričevalo o zdravju oči, ki pa mora biti iz tekočega leta, starejše ne velja, 4. za vpis v višje razrede tudi zadnje šolsko izpričevalo. Brez teh papirjev vpis ni mogoč. Za vsakega otroka je treba povedati tudi domovinsko občino, t. j. sedež pristojnega županstva. Dosedanji učenci in učenke teh šol morajo v dneh vpisovanja oddati zadnje šolsko naznanilo v šolski pisarni. Staršem in njih namestnikom toplo priporočamo, večkrat povprašati v šoli po vedežju otrok. Da se izognemo globam zaradi šolskih zamud, morajo starši ali njih namestniki vsako šolsko zamudo takoj opravičiti. Za opravičevalne izgovore veljajo po zakonu (§ 66. š. in učen. r.): a) otrokova bolezen, b) ako zbole osebe, ki stanujejo s šolskim otrokom v istem hišnem gospodarstvu ali po okolnostih v isti hiši,

in je s tem združena nevarnost okužbe; c) boleznir oditeljev ali drugih rodovinskih udov, ako nujno potrebujejo otrokovo postrežbo; d) ako kdo v rodovini in v sorodstvu umre ali se kaj izrednega dogodi; e) slabo vreme, ako je otrokovo zdravje v nevarnosti; f) tako slaba pot v šolo, da se po njej ne more hoditi. — Če se rabi šolski otrok za domača kmetijska ali obrtna dela, se to ne šteje za opravičevalni izgovor. — Nemščina je obvezen učni predmet od tretjega razreda naprej, laščina pa neobvezen od četrtega dalje. — Telovadba je v deških razredih pri Sv. Jakobu obligatna, v dekliskih neobligatna, na Acquedottu pa se ta predmet, kakor po večini mestnih šol, ki so brez telovadnice, ne uči. — V VI., VII. in VIII. razredu deške šole je pouk urejen po načrtu za meščanske šole.

—t— **Tržaški Slovenci ob cesarjevem rojstnem dnevu.** Cesarskemu namestniku ekscelenci baronu Fries-Skeneju, sta se predstavila dr. Jos Wilfan in dr. Edvard Slavik s prošnjo, da sporoči pred Najvišji prestol vdanostna voščila težaških Slovencev povodom cesarjevega rojstnega dne. Gospod namesnik se je zahvalil najpresrečneje ter je izjavil, da s posebnim veseljem sporoči v najvišje znanje ta izraz vdanosti tržaških Slovencev. Pri tem se je z besedami najtoplejšega pripoznavanja spomnil izvrstnega vedenja, ki so ga tržaški in primorski Slovenci vsekar kazali v minulem vojnem letu, in je posebno naglašal nad vso hvalo vzvišeno vedenje slovenskega prebivalstva v občinah, neposredno sosednjih soški fronti in težko prizadetih po vojni, ki je (vedenje) dalo najlepše in najčastnejše izpričevalo njega patriotičnemu mišljenju in avstrijskemu čuvstvanju.

—t— **Slovenske šole v Trstu** pridejo baje v kratkem času pod mestno upravo. Šole bo torej vzdrževal magistrat.

—t— **Razpis štipendij.** V smislu ustanovnega pisma ustanove »Luigi Cominotti« se razpisuje natečaj za šolsko leto 1916/17 za en štipendij letnih 210 K v korist kakemu ubogemu učencu, ki obiskuje mestno višjo realno. Prosilci, od katerih bo imel prednost ubog sorodnik ustanovitelja, naj vložijo svoje prošnje pri vložnem uradu mestnega magistrata do 15. kimavca 1916, opremljene z rojstnim listom, potrdilom gospodarsko-družinskih razmer, dvema zadnjima semestralnima izpričevaloma in eventualno z dokazili sorodstva z ustanoviteljem.

Primorske vesti.

Dne 19. t. m. bo praznoval naš obče priljubljeni tovariš, mnogozasluzni c. kr. okrajni šolski nadzornik, Matko Kante, šestdesetletnico svojega rojstva. Vrlemu šolniku kličemo: Mnoga leta!

Istrske vesti.

—i— **Noša znakov sovražnih držav prepovedana.** Trdnjavski komisar v Pulju je izdal razglas, v katerem omenja, kako se še opaža, da otroci na trakovih čepic še vedno nosijo napise, embleme in imena, ki spominjajo na mornarice držav, s katerimi se nahajamo v vojnem stanju. Zato opozarja trdnjavski komisar na svojejedobno že izdano prepoved nošenja takih trakov, nezdržljivih s pravih patriotičnim mišljenjem in izzivajočih javno pohujšanje, ter dostavlja, da se bo proti staršem in varuhom, ki se pregreše proti tej prepovedi, odslej postopalo z vso strogostjo.

Iz Dalmacije.

—d— **Nazivanje mest v Dalmaciji.** Razglasila se je vest z Dunaja, da je odrejeno nazivanje mest in otokov v Dalmaciji po njihovih pravih hrvatskih imenih. To odredbo je izdala višja vojaška oblast za svoje podrejene organe. Sedaj se pričakuje, da izda enako odredbo tudi politiško-pravna višja oblast.

Splošni vestnik.

Naš cesar. «Az Est» piše: Cesarjevo zdravje je trajno dobro. Cesar z največjim zanimanjem zasleduje vojne dogodke in razvoj notranje in zunanje politike. Baron Burian, ki pride navadno k vladarju popoldne, je prišel zadnje dni k vladarju večkrat že ob 8. zjutraj. Schönbrunski protokolarni urad, ki je sicer uradoval do 10. zvečer, posluje zadnje dni do 11. ponoči.

Novi davki. Na podlagi § 14. je zvišala vlada davke, in sicer določa cesarska naredba vojno doklado na neposred-

ne davke in zvišanje neposrednih davkov, dalje zvišanje kolkovin in neposrednih pristojbin ter nov davek na užgalice. Vsi ti novi davki bodo znašali na leto okroglo 300 milijonov kron. Dohodek iz tega zvišanja bo z dohodki iz zvišanja davkov na žganje, iz podražanja tobaka ter iz poštnih in železniških pristojbin, ki se še nalože, namenjen za plačevanje obresti od vojnih posojil. Za obresti štirih vojnih posojil je treba na leto 750 milijonov.

Nove vojnopoštne dopisnice. Vrhovno armadno vodstvo je uvedlo nove vojnopoštne dopisnice iz zelenega papirja, ki se bodo smele pošiljati s fronte in na fronto tudi takrat, kadar je v poštev prihajajoča vojna pošta sicer za promet zaprta. Na teh dopisnicah je v vseh jezikih, izvzemši srbski jezik, natisnjeno: »Sem zdrav, godi se mi dobro.« Pripisati se ne sme drugega kakor ime.

Tretji dan brez mesa. V kratkem času izide vladna naredba, ki določi tudi ponedeljek kot tretji dan brez mesa. Brez mesa bodo odslej ponedeljek, sreda in petek. V dveh od teh treh dni po gostilnicah in zasebnih hišah ne bo dovoljeno uživati nobenega mesa, tretji dan pa pač ovčje meso. — V premmogi učiteljski rodovini je že sedaj po 6 ali celo po 7 takih brezmesnih dni na teden.

Karte za mast in oje. Dne 15. septembra stopi v veljavo naredba notranjega ministra, ki uvaja uradne izkaznice zav se človeški hrani primerne sirovine, mast in jedilno olje.

Izboljšanje gosodarskega položaja duhovščine. Odposlanstvu kršč. soc. poslanec in predsedniku društva duhovnikov, Taxu, ki so 5. t. m. prosili finančnega ministra, naj podpira akcijo za izboljšanje gosodarskega položaja duhovščine, je izjavil minister, da so mu simpatična stremjenja v korist duhovščine, ki trpi bedo. Pristavil je, da zaradi sedanjih izrednih potreb države ne more v velikem obsegu uporabiti sredstev države. Gospodarski položaj posebno duhovščine v dušnem pastirstvu se mora, o tem ni dvoma, koreniti urediti; kar se tudi pripravlja, a končna ureditev kongruie zdaj zaradi formalnih ovir ni mogoča. Končno je obljubil minister, da bo vsako vlogo glede na ureditev duhovščine že priznanih draginjskih doklad dobrohotno priporočil v ministrskem svetu.

Stoletnica ilirskega kraještva. »Wiener Zeitung« je poročala sredi avgusta 1816: Njegovo Veličanstvo cesar je izdal patent za pod imenom Ilirije zopet pridobljene province Kranjsko, beljaško okrožje, Gorico, Primorje, ogrsko Primorje in k provincialni Hrvatski prej spadajoči del. Za imenovane dežele ostane v veljavi ime Ilirijo morata upravljati dve posebni guvernerji, izmed katerih eni pripadeta vojvodini Koroška in Kranjska, drugi Primorje, grofija Goriško-Gradišanska, potem provincialna Hrvatska. Uprava vojvodine Koroške in Kranjske se podeli dvornemu svetniku Juliju grofu Strassoldu.

Zvišanje draginjske doklade državnim uradnikom. Prvo splošno uradniško društvo avstro-ogrske monarhije je po svojem predsedniku tajnem svetniku Bernatzkem 7. t. m. izročilo ministrskemu predsedniku grofu Stürgku prošnjo za zvišanje draginjske doklade avstrijskim državnim uradnikom in dovolitev primerne pomoči umirovljencem ter vdovam in sirotam po državnih uradnikih. Grof Stürgkh je obširno razpravljal s predsednikom o stvari in poudarjal, da vlada spoznava, da ravno stalno plačani nameščenci največ trpe zaradi draginje, čemur se je odpomoglo z dovoljenjem draginjske doklade za leto 1916. Naraščajoča draginja je tudi nadalje zbujala pozornost vlade, ki predloženo prošnjo temeljito in dobrohotno prouči in presodi. Končno je povedal grof Stürgkh, da more obljubiti tudi primerne ukrepe v korist upokojenecem, seveda le v skromni izmeri.

Sušenje v gospodinjstvu. Pišejo nam: Ena najbolj zlih posledic vojne je lakota, ki je hkrati tudi največje naravno zlo. Gorje gladnemu človeku; zgodi se, da gladen človek podivja, da pozverini mati, ako ne more dati kruha lačnemu detetu. Seveda se brani vsakdo do zadnje moči, preden se prepusti usodi gladi. Pa ne samo to, da se brani človek instinktivno gladi, celo dolžnost njegova je to. Vsaka gospodinja naj si naloži dolžnost, da poskrbi po močeh za sredstva, ki vsaj deloma nadomeste živila, ki nam jih je vojna ali dočela ali deloma pobrala. Zlasti pozimi nam primanjkuje vsega! Kaj bo, se povprašujemo skrbno in boječe. Ni mogoče, poskrbeti dovolj za zimo, ker je težko dobiti kaj. Ali vsaj to, kar moremo,

prihranimo za zimo — predvsem sadja in zelenjave in če le mogoče — sveže. Ker pa iz raznih ozirov to največkrat ni mogoče, naj vsakdo, ki količkaj more, suši zelenjavo in sadje, ki mu bo pozimi izvrstno poživilo in nadomestilo za živila, ki jih je dobiti pozimi še mnogo težje kot zdaj. Taka vrsta sadja, vsaka vrsta zelenjave bo dobro došla pozimi, in najsi bo to petršilj ali paradiznik, kolerabica ali stročji fižol. Sušenje zelenjave je tako enostavno in lahko, da se ne more izgovarjati nihče, da je nemogoče. Prav kratko in dobro navodilo o sušnju nam je podal učitelj Božo Račić v svoji brošurici, ki stane samo 30 vin. in ki jo zaradi nizke cene kupi lahko vsaka gospodinja. Naj ne bo družine, ki bi ne imela te knjižice, tem manj družine, ki bi ne skrbela za zimo!

Enkratna podpora vpokojenim državnim nastavljenecem. Finančno ministrstvo je odredilo, da dobe vpokojeni državni nastavljeneci ter vdove in sirote po državnih nastavljenecih za leto 1916. enkratno podporo. Dotične osebe se morajo za to podporo oglasiti pri tisti finančni deželni oblasti, kri kateri dobivajo pokojnino, oziroma preskrbnino. Ta vloga je kolka prosta. Enkratna podpora znaša: za vpokojene državne uradnike in državne učiteljske osebe, ki imajo pokojnino do vštvetiši 1000 K — 146 K, pri pokojnini od 1000 do vštvetiši 2000 K — 204 K, pri pokojnini od 2000 K do vštvetiši 3000 K — 252 K K. Vdove po državnih uradnikih (državnih učiteljih) dobe pri dohodkih 1000 K — 132 kron, pri dohodkih od 1000 K do 2000 K — 168 K, pri dohodkih od 2000 K do 2400 kron — 204 K. Vpokojeni državni uslužbenci (poduračniki, sluge) dobe, če imajo nad 1500 K pokojnino, 120 K. Vdove po državn. uslužbencu, ki nimajo nad 600 K pokojnino, dobe 72 K; vpokojeni državni delavci, ki nimajo nad 600 K pokojnino, dobe 96 K, vdove po državnih delavcih, ki nimajo nad 600 K pokojnino, dobe 60 K. Za zakonske sirote je sledeče določeno: a) sirote državnih uradnikov (državnih učiteljev) dobe, če nimajo staršev, po 96 K, če so pri materi 60 K; b) sirote po državnih uslužbencih in delavcih dobe, če nimajo staršev, po 48 K, če so pri materi pa 46 K; obe vrsti sirot dobe te podpore le, če še niso prekoračile 14. leta starosti.

Tovariš Božo Račić nas prosi, da objavimo: Ker sem bil kar na hitro zopet poklican k vojakom, imam precejšnjo materialno škodo z izdajo gospodinjstve knjižice: »Sušenje v gospodinjstvu«. Zato se obračam do vseh tovarišev in znancev s prošnjo, da razpečajo brošurico med ljudstvom. Razna priznanja so mi dokaz, da je knjižica ravno za vojni čas dobro došla. Cena 30 vin. je pa tudi tako malenkostna, da si jo lahko vsakdo nabavi. Naročila sprejema ali Učiteljska tiskarna, ali moje oče, Alojzij Račić, Ljubljana, Grubarjevo nabrežje 18. Račić Božo, učitelj v Toplicah pri Zagorju.

Razgled.

— **Zaplenjena knjiga.** Pred nekaj leti izdana knjiga dr. Karla Kramača o češkem državnem pravu je sedaj zaplenjena.

— **Samoumor italijanskega učenjaka.** Profesor medicine na vseučilišču v Cagliariju, Antonio de Cortes, ki je bil ravnatelj javne bolnice, se je v prepiru s svojim asistentom spozabil tako daleč, da je posegel po revolverju in je asistenta večkrat ranil. Čim se je zavedel svojega dejanja, je samega sebe ustrelil.

— **Prvega ženskega profesorja** ima sedaj tudi špansko vseučilišče, in sicer v osebi grofice Pardo Bazanijeve, ki zavzema stolico romanskih jezikov na vseučilišču v Madridu.

— **»Srbska pisava«.** »Reichspost« poroča, da je belgajski vojaški generalni guverner 24. julija izdal novo naredbu o ljudskem šolstvu v Srbiji. Učni jezik na javnih šolah je srbohrvatski in se vrši izključno s pomočjo latinskih črk. Cirilico učijo samo v zvezi z grškim pravoslavnim veroukom. — Naša vlada hoče odpraviti umetni razdor, ki ga je delala različna pisava med Hrvati in Srbi. Cirilica je bila prejšnje čase zgolj cerkvena pisava, v državljanskem življenju je pod imenom »sbska pisava« prišla v rabo šele pred približno 60 leti in je dobila politiški značaj in namen, da Srbijo naveže na Rusijo. Sedaj bo cirilica zopet samo cerkvena pisava.

— **Štiridesetletnica telefona.** Dne 10. avgusta je minilo 40 let, ko je bila narejena prva telefonska naprava, 11. avgusta pa 40 let, ko se je vršil prvi pogovor na daljavo potom električnega toka. Ti za zgodovino telefona važni dogodki so se od-

igrali v Ameriki; iz Brantforda v Kanadi, bivališču Graham Bells, pa do Mount Pleasanta se je vršil pogovor po 9 km dolgi žici. V oktobru istega leta so govorili že iz ostona do Cambridge, februarja prihodnjega leta iz Chicago do Milwaukee, v marcu pa že po 457 km dolgi napeljavi iz Bostona do Cambridge, februarja pritično uvedena iznajdba, na kateri so delali izumitelji različnih držav. Splošno pa velja kot izumitelj telefona Graham Bells. Od tega trenutka pa je nastopil telefon svojo zmagoslavno pot po vsem svetu, in danes ima to praktično napravo vsak količkar važen kraj.

— Dunajski vseučiliški profesor dr. Karel Krausz je pozvan na stolico za nemško filologijo na vseučilišče v Monakovem.

Prošnja do kranjskih žen.

C. kr. avstrijski vojaški vdovski in sirotinski zaklad na Dunaju ima namen, ustanoviti pomožni zaklad za podporo vdov in sirot na bojnem polju padlih in v vojni ali na nje posledicah umrlih ter onih svojcev padlih in umrlih, ki so jih slednji vzdrževali ali vsaj redno podpirali.

Da se pospeši to toli človekoljubno stremenje, naj se — v kolikor gre podpora vdovam in sirotam vojakov iz dežele Kranjske — v Ljubljani osnuje v najbližnjem času deželna organizacija.

Vzvišena naloga kranjskih žen je se daj, da zastavijo vse svoje moči v korist

te dobre stvari, in sicer ne le s tem, da redno prispevajo v obliki prostovoljnega ženskega vojnega prispevka, marveč tudi z dejanskim sodelovanjem, in sicer s tem, da poizvedujejo o družinskih in imovinskih razmerah vojaških vdov in sirot, o delavnih prilikah, o stanovanjih za sirote itd.

Ženski vojni prispevek naj bo prav nizek: 20 vinarjev mesečno ali 2 K 40 vin. letno; poravnava se ga tudi lahko enkrat za vselej s plačilom 50 K.

Apelujem na dobro srce kranjskih žen in prosim vse one žene in dekleta, ki se hočejo udeležiti tega dobrotnega, sodelujočim obili blagoslov donajočega dela, ki se hočejo izjaviti pripravljenim, zgoraj zarisane misli tudi v krogu znancev razširjati in pridobiti temu delu še daljnih sotrudnic, da mi blagohotno dajo na znanje pritrilo in ime in bivališče (stanovanje).

Vplačevanje ženskega vojnega prispevka se bo vršilo četrtletno ali celoletno po poštnih položnicah, ravnatoko enokratno vplačilo zneska 50 K.

Že danes naj omenim, da namerava ta ženska organizacija prirediti letos dne 4. oktobra v vseh mestih, trgih in krajih Kranjske darilni dan, in da bo polovica čistega doneska pripadla c. kr. avstrijskemu vojaškemu vdovskemu in sirotinskemu zakladu ter po ena četrtina invalidnemu zakladu in avstrijski zvezi v obrambo jetike.

V Ljubljani, dne 21. avgusta 1916.

Marija grofinja Attems,
roj. grofinja Ceschi.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Pod znamko »Nova Avstrija in — šola« objavlja tržaška »Edinost« v svoji 241. številki z dne 30. avgusta t. l. daljšo notico, ki v njej govori o našem zadnjem uvodnem članku »Nova Avstrija«, ponatiskujoč iz njega naša izvajanja. S tem je pokazala »Edinost«, da je z nami enih misli. Nas more to samo veseliti, ker nam dokazuje, da nismo glede preosnove in nalog osnovnega šolstva osamljeni, nego da zastopamo prava načela. Na drugi strani smo pa »Edinosti« hvaležni, da obvešča o stvarni pisavi našega lista širšo javnost, ki tako spoznava, kako in edino nam je na srcu razvoj in napredek našega šolstva in stanu, ki naj služita blaginji in sili naše ožje in širše domovine! — V imenovanem našem uvodniku je treba v drugem odstavku v 5. vrsti spodaj besedo do izpremeniti v besedo dá (... potom posameznikov dá skupnosti.); v zadnjem odstavku pa se morata v 6. vrsti zgoraj za besedo »izvrševati« vstaviti besedi »svoje naloge« (... izvrševati svoje naloge v taki meri...)

Odboru društva »Selbsthilfe« na Štajerskem: Poročilo računskih preglednikov

smo prejeli, pa ga moremo priobčiti šele v prihodnji številki, ker nam je danes zmanjkalo prostora. Oprostite!

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze avstrijskega jugoslovenskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 30. avgusta 1916 K 99.511-64

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/25. do 1/26. ure popoldne.

Št. 1500 m. š. sv.

Razglas.

Šolsko leto 1916/17 se prične na vseh mestnih ljudskih šolah ljubljanskih

dne 16. septembra 1916

s klicanjem sv. Duha in potem takoj z rednim šolskim poukom.

Vpisovalo se bode v četrtek dne 14. in v petek 15. septembra 1916,

vselej od 8. do 12. ure dopoldne in od 2. do 4. ure popoldne in sicer:

Za I., II., III. in IV. mestno deško ljudsko šolo v šolskem poslopju I. mestne deške šole v Komenskega ulici št. 19., za mestno nemško deško ljudsko šolo v šolskem poslopju c. kr. nemške državne gimnazije v Beethovnovi ulici, za mestno slovensko dekliško šolo in pa za mestno nemško dekliško šolo v šolskem poslopju na Erjavčevi cesti št. 21; za mestno tri-razrednico na Barju v šolskem poslopju na Karolinski zemlji št. 40, za šišensko deško in dekliško osemrazrednico v tamošnjem šolskem poslopju na Gasilski cesti št. 242.

Otroci, ki ne stanujejo v Ljubljani, se v mestne šole ne bodo sprejemali. — Vse podrobnosti pojasnujejo šolska vodstva ob vpisavanju.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani,

dne 1. septembra 1916.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Koncem leta 1915 le imela vlog K 48,500.000.—

Rezervnega zaklada „ 1,330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike. Posoja na zomljišča in poslopja na kranjskem proti 5% izven Kranjske pa proti 5 1/4% obrestim in proti najmanj 1% oziroma 3/4% odplačevanju na dolg.

Št. 1515.

Razglas.

Na pomožnem oddelku IV. mestne deške ljudske šole se prične šolsko leto 1916/17

dne 16. septembra 1916.

s klicanjem sv. Duha in potem z rednim šolskim poukom.

Pouk se bo vršil kakor lani, v prostorih II. mestnega slovenskega otroškega vrteca v Cerkveni ulici št. 21, kjer se bo vršilo vpisavanje v petek,

dne 15. septembra 1916, od dveh do petih popoldne.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani,

dne 2. septembra 1916.

Umetna knjigovoznica

IVAN JAKOPIČ

LJUBLJANA, Frančevo nabrežje št. 13

se priporoča slavnemu občinstvu za izdelovanje vsakovrstnih knjigovozniških del, cenjenim gosp. trgovcem za izdelovanje vzornih knjig, vzornih kartonov, komisijskih knjig za polovalce po tvorniških cenah in sl. uradom za trpežno in močno vezanje protokolov. — Izvirne platnice za vsakovrstne slovenske knjige, vezanje knjig za bralna društva, čitalnice in knjižnice po nizki ceni. — Tiskanje pogrebnih trakov in društvenih znakov s krasnimi modernimi črkami. — Postrežba točna, delo solidno.

Staršem, mladino ljubom, šolskim vodstvom, krajnim šolskim svetom in cenj. knjižnicam priporoča »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani sedeče

„Mladinske spise“

1. Mišjakovega Julčka zbrani spisi I., II., III., IV., V. in VI. zvezek	à K	1.—
2. A. Rapè: Mladini, I., II., III., IV. in V. zvezek	„	1.—
3. E. Gangl: Zbrani spisi, I., II. in III. zvezek	„	1.—
4. A. Rapè: Dane	„	1.—
5. J. Slapšak: Turk pred Sv. Tnom	„	1:20
6. Jos. Ribičič: Kraljestvo čebel	„	—80
7. Jos. Ribičič: Vsem dobrim	„	1.—
8. Pav. Flerè: Babica pripoveduje I. in II. zvezek	„	—60
9. Pav. Flerè: F. Palnakovi spisi, I. in II. zvezek	„	1.—
10. Ivo Trošt: Moja setev I. in II. zvezek	„	1.—
11. Janko Žirovnik: Narodne pesmi za mladino, I., II. in III. zvezek	„	—20

Št. 1514/m. š. sv.

Razglas.

Na obeh mestnih slovenskih otroških vrtcih se prične novo šolsko leto 1916/17

dne 16. septembra 1916.

Vpisovalo se bo v šolskih prostorih na Zaloški cesti št. 1 in v Cerkveni ulici št. 21 v petek

dne 15. septembra 1916 od dveh do petih popoldne.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani,

dne 2. septembra 1916.